

VRIENDEN VAN DE STOLP

DE STOLP EN DE STICHTING

'Voor iedere stolp moeten we vechten', zo begon in 1986 het krantenartikel waarmee het werk van start ging van de stolp' zou worden. De stolpen verkeren nog in de positie van de molens en natuurgebieden in heel vroeger jaren: praktisch vogelvrij te zijn. Ze missen de steun van onderaf en dus ook van bovenaf.

Dit is niet helemaal meer het geval, want gelukkig wint de gedachte veld dat we zuinig moeten zijn met de stolpen die we nog hebben. Dat we ze niet willen missen in 't Noordhollandse landschap. Dat het niet alleen gaat om de ca. 300 als monument erkende boerderijen die steun krijgen bij restauratie en onderhoud, maar ook om de nog ruim 3.500 andere die gevaar lopen. Want per jaar gaan er zo'n 50 verloren. (Eén kwam terug; in de Zijpe - hulde -).

De stolp maakt moeilijke tijden door. Voor de agrariër zijn de maten als bedrijfspand nu te klein. Door schaalvergroting van de landerijen en door ruilverkavelingen verliezen vele stolpen hun agrarische functie. Nieuwe bewoners krijgen met hoge onkosten te maken. Naast vele voordelen natuurlijk. Voor bewoning van twee of meer gezinnen kunnen de financiële bezwaren sterk worden verkleind. Dit is een nieuw gebruik waarvoor we blijvend aandacht zullen vragen. Nogmaals, de zware contouren van de stolp mogen in ons landschap niet gaan ontbreken. Verzet tegen onnodig verlies door sloop en verminking blijft geboden.

De dreigende sloop van een beeldbepalende stolp in Limmen; de brute sloop van een waardevolle langhuisstolp in Uitgeest en de brand die een rijksmonumentstolp trof in Obdam vormen de trieste balans van nog geen twee maanden. Bovendien

onnodig want in alle drie gevallen te voorkomen geweest.

Gelukkig is een aantal gemeenten bezig of klaar met het plaatsen van hun stolpen op de gemeentelijst van beeld- en sfeerbepalende panden. Dit is noodzaak nu de rijksmonumenten- en sloopzorg naar lagere bestuursorganen wordt doorgegeven.

Onze Boerderijstichting:

- zorgt dat bij bouw- en verbouwingsplannen het eerste deskundige advies gratis gegeven kan worden,
- verzorgt de uitgave en distributie van de 'Nieuwsbrief', met op praktisch gerichte artikelen,
- steunt de uitgave van het boek 'De stolp te kijk',
- werkt mee aan de reizende tentoonstelling 'De stolp te kijk',
- vestigt de aandacht op de problemen rond de stolp bij de pers en overheid,
- blijft paraat op de lange en moeilijke weg die de stolp te gaan heeft naar betere erkenning en bescherming
- en vraagt daarvoor veler aandacht en steun.

J. J. Schilstra

Het bestuur van de Boerderijstichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp' wordt gevormd door:

J. J. Schilstra (voorzitter)
Komlaan 29, 1861 EE Bergen.
dr. ir. R. van de Waal
Offenbachlaan 29, 2102 ZL Heemstede.
J. van Diepen (penningmeester)
Zuiderdracht 14, 1696 AL Oosterblokker.
C. de Jong
Middenweg 189, 1462 HM Middenbeemster.
J. M. G. de Kuyper
Kerkstraat 1741, 1017 GT Amsterdam.
W. Messchaert (perscontacten)
Haviksdijkje 1, 1843 JG Grootchermer.
W. Schermerhorn
Middenweg 9, 1843 KC Grootchermer.
F. Truijen
Dijkende 1, 1153 PH Zuiderwoude.
M. Groentjes
Schapenlaan 20, 1862 PW Bergen
(02208-94551) (secretariaatsadres).

De adviseringscommissie wordt gevormd door:

C. de Jong
F. Truijen
S. Douma

Advisering

Verzoeken om advies gaarne schriftelijk in te dienen bij het secretariaatsadres. Het verzoek wordt door onze adviseringscommissie behandeld. Ook is het mogelijk bij verzoeken om advies m.b.t. constructief-technische onderwerpen een 'bezoek aan huis' af te leggen. Het eerste advies is kosteloos.

Omslag van 'De stolp te kijk' (zie achter pag.).

Giroleed

De tenaamstelling van onze Boerderijstichting zoals die bij de Postbank-girocentrale wordt gehanteerd, wijkt af van de naam die in de uitgaven van onze stichting wordt gebezigd en door ons wordt vermeld om uw donatie-bijdrage over te maken. Het is ons opgevallen dat de overboeking van donatiegelden als gevolg hiervan soms werd geweigerd en teruggestort; de betreffende 'Vrienden van de stolp' in verwarring achterlatend.

Wij betreuren dit misverstand en vragen degenen die het betrof hun donatie alsnog over te maken op: gironummer 338181 t.n.v. penningmeester 'Vrienden van de Noordhollandse stolp', Oosterblokker.

Ook op nieuwe 'vrienden' doen wij een beroep voor een - vrijwillige - bijdrage: f 12,50 per jaar. U ondersteunt ons werk (en ontvangt regelmatig onze Nieuwsbrief).

Overigens zal over enige tijd het systeem van acceptgirokaart-betaling worden ingevoerd.

VIERKANT-DELERS, EEN NIEUW INITIATIEF

De Boerderijstichting 'Vrienden van de stolp' heeft deze zomer een zelfstandige sectie opgericht die vorm gaat geven aan het bewoonbaar maken van stolpen door meer dan één familie.

Een bekende manier om stolpen tegen sloop te behoeden is deze bewoonbaar te maken voor 'niet-agrariërs'. Het grootste probleem daarbij zijn de kosten, verbonden aan aankoop en verbouwingen. Er zijn voorbeelden van stolpen waarin een dubbel woonhuis werd ondergebracht, daar zijn aanvaardbare oplossingen uit ontstaan. Maar met de groeiende bouwkosten worden dat ook vaak zeer kostbare woningen. Meer dan twee families in een stolp, drie of vier of nog meer, vormt direct een complexer gegeven. Om voldoen-

de privacy te kunnen geven, zullen er woning-scheidende wanden en vloeren moeten worden gemaakt en bestaat de kans dat door het aanbrengen van dakkapellen en vensters het karakter van de stolp wordt aangetast. Het samenbrengen van 4 families op één erf kan ook een bron van spanningen gaan vormen en tot versnippering en verloedering van het boerenerf leiden. Al deze zaken vragen om zorgvuldige oplossingen waaraan onze nieuwe sectie werkt. Onder welke naam de sectie gaat opereren is nog niet besloten. Het kan worden de Club van Vierkantdelers of de Maatschappij van Stolpherstel.

Onder voorzitterschap van H. Hoek, gepensioneerd huisarts te Schermer, werd een boerderij in Sexbierum bezocht. Deze werd geschikt gemaakt voor 16 bejaarden-wooneenheden met gemeenschappelijke ruimten. Het betreft hier een zeer grote friese boerderij die met subsidie van Monumentenzorg en met woningwetgelden tot huisvesting van een senioren-woongroep werd ingericht. Een zeer geslaagde bestemming waar alle mogelijkheden van erf

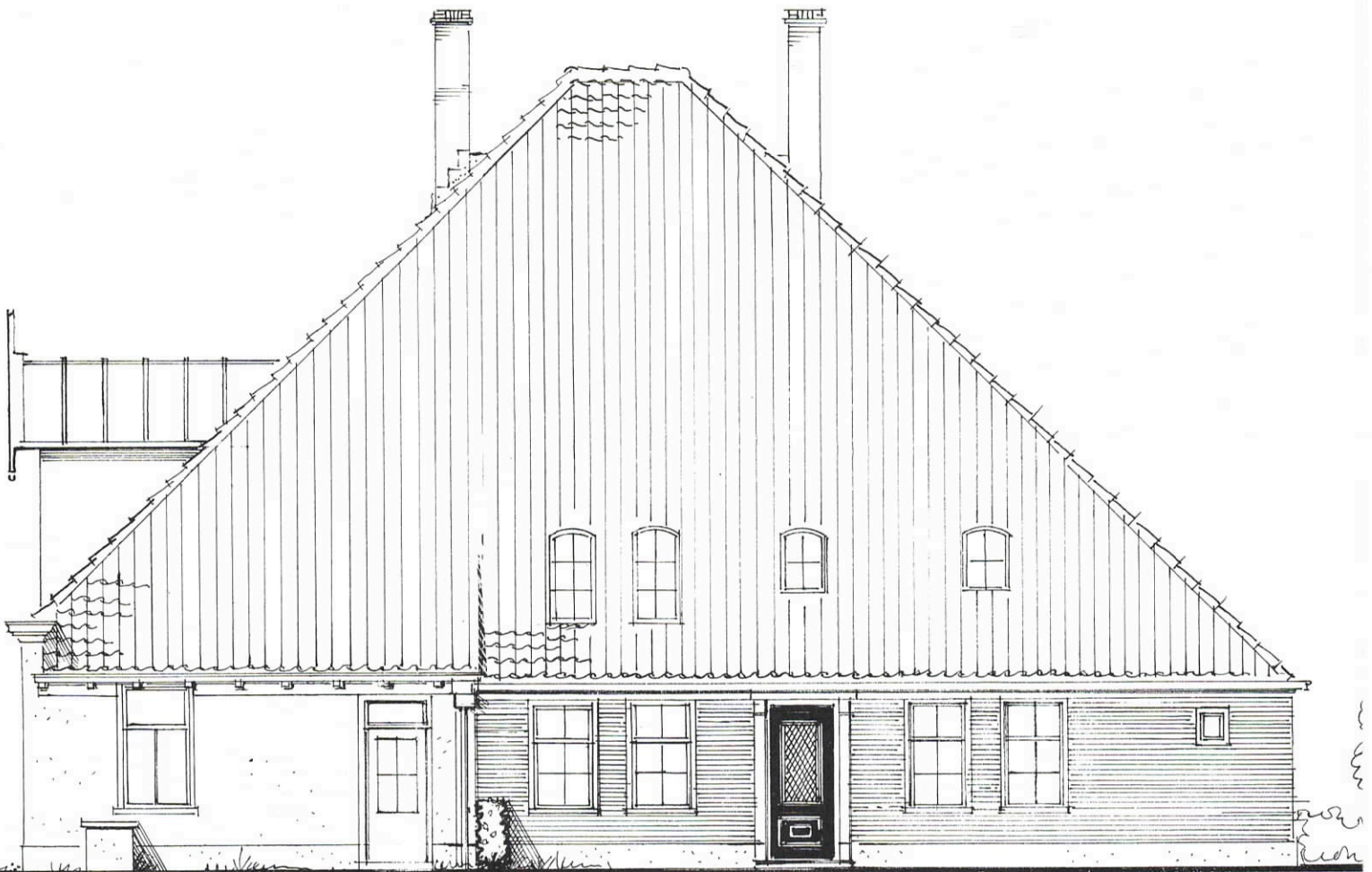
en gebouwen werden benut, tot vreugde van de nieuwe bewoners.

Met de opgedane kennis werd door ons een plan gemaakt voor een boerderij die in de Schermer te koop werd aangeboden. Wij dachten hierbij niet direct aan senioren-woningen, omdat dat jaren voorbereiding vereist en er snel gehandeld moest worden. Het werd een plan voor vier families. We tonen hier de Westgevel, erfindeling en plattegronden.

Hoe snel het plan ook werd ontwikkeld (in ca. 3 weken); het bleek toch net te laat om onze financier te overtuigen van de gezonde opzet en de boerderij werd aan anderen verkocht. Het zou een mooie start geweest zijn van onze nieuwe sectie.

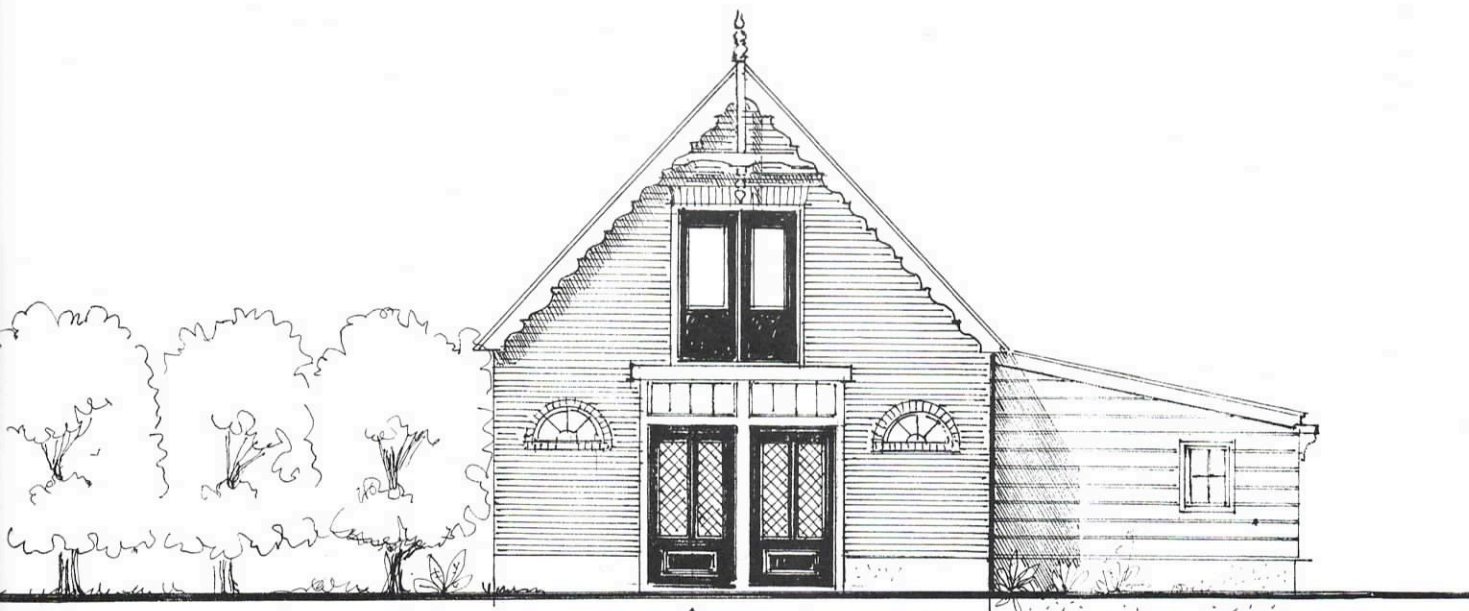
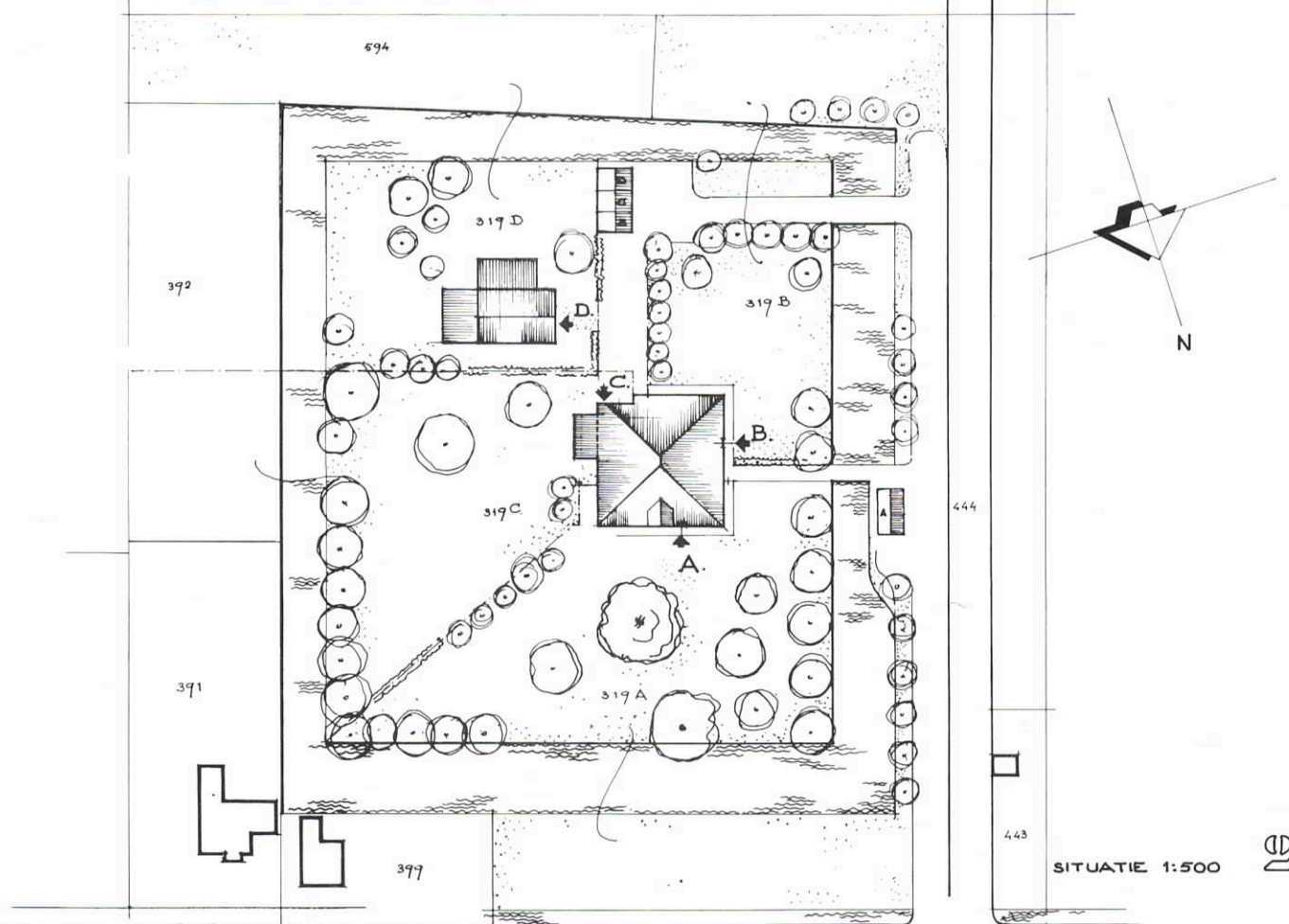
U begrijpt, we zullen het hier niet bij laten. Er zijn nog een paar duizend stolpen in Noord-Holland die een nieuwe bestemming nodig hebben.

Behoort u tot de belanghebbenden en heeft u een stolp in de aanbieding, of zou u zelf in een stolpdeel willen wonen; het contactadres van onze sectie is: Willem Messchaert, Haviksdijkje 1, 1843 JG Grootchermer (02997-1292).

↑ ingang won. B.

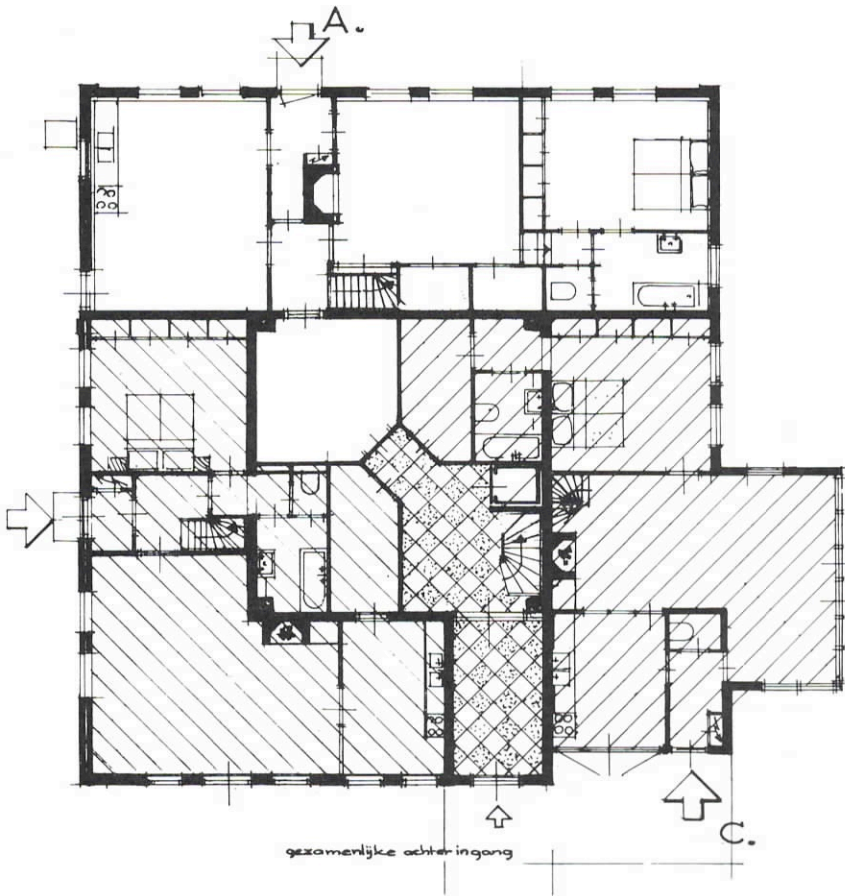
VOORLOPIGE ERF-INDELING

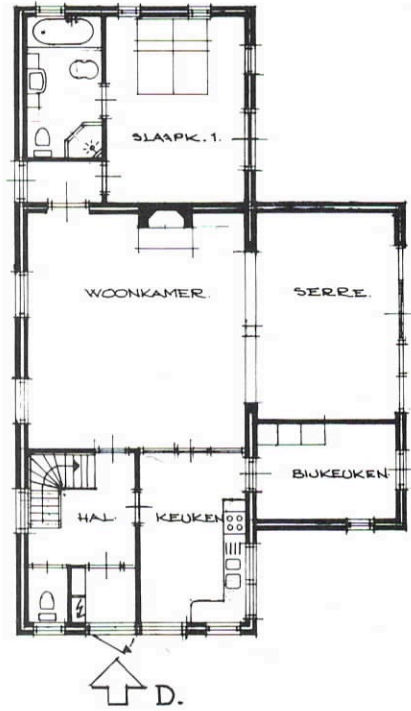
↑ ingang won. D.

WAGENSCHUUR.

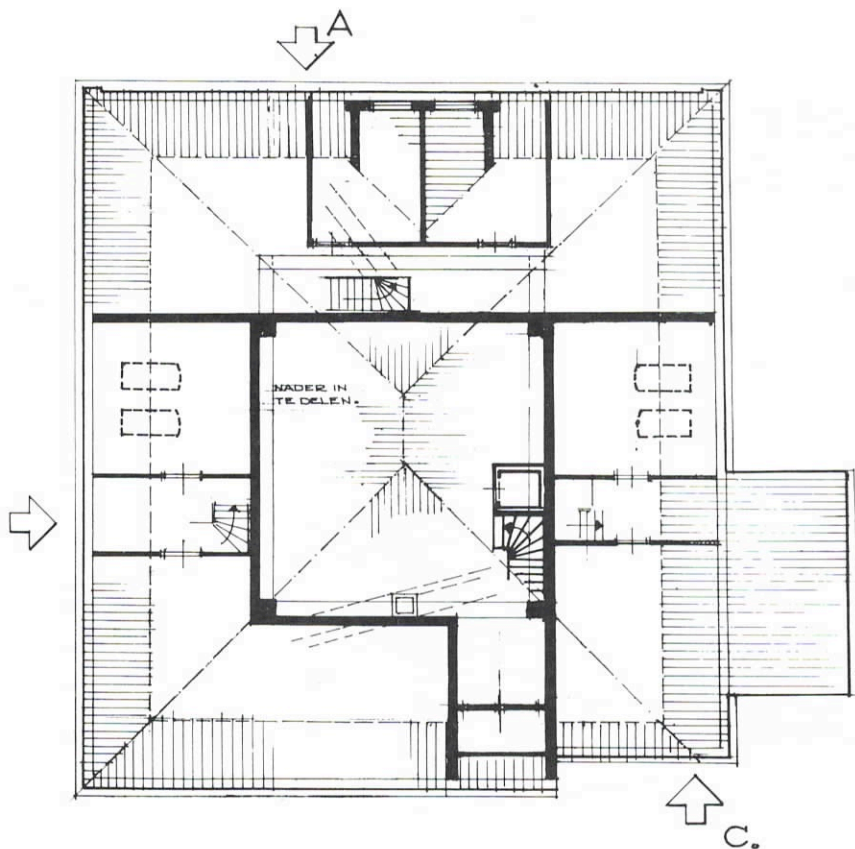

BEGANE GROND MET 3 WONINGEN : A, B en C.

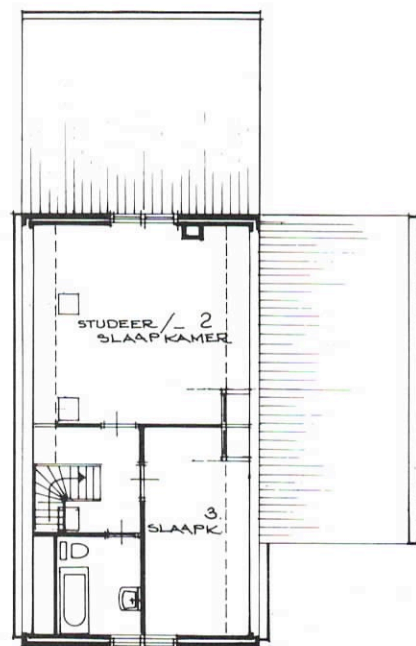

BEGANE GROND.

HERINDELING VOORMALIGE WAGENSCHUUR.

ZOLDER MET KAMERS EN BERGRUIMTEN.

ZOLDER VERDIEPING.

STOLP IN LIMMEN

De Stichting 'Oud Limmen' stelt een inventarisatie samen van historische en beeldbepalende panden in de gemeente Limmen en constateerde de dreigende sloop van een op deze lijst voorkomende stolp. De Stichting maakte er melding van, o.a. in de pers. De Boerderijenstichting en de Kon. Ned. Oudheidkundige Bond (KNOB) werden ingeschakeld en deze instellingen lieten het gemeentebestuur weten te protesteren tegen de voorgenomen plannen tot sloop.

Naar aanleiding hiervan en goed voorbereide actie van de buurtbewoners die tegen de sloopplannen (en bouw van 8 huizen op de lokatie van stolp en erf) in verzet kwamen, heeft de gemeenteraad tot uitstel van de gemeentelijke plannen besloten. De KNOB heeft de Rijksdienst Monumentenzorg bij de actie betrokken en bepleit de stolp op de Rijksmonumentenlijst te plaatsen.

Inmiddels heeft ons bestuurslid C. de Jong de bouwkundige toestand onderzocht. Zijn bevindingen wijken sterk af van die welke de eigenaar en de gemeente hebben opgesteld. Er is in Limmen o.i. een dorpspolitieke situatie ontstaan waarmee een waardevolle stolp en de vrije ligging ervan de dupe zou worden. Hierbij een kort verslag van de hoorzitting.

Voor het behoud van de boerderij Visweg 2 te Limmen is op initiatief van KNOB een procedure gestart om deze stolp aan te wijzen als beschermd Rijksmonument. Op 14 augustus j.l. werd in het gemeentehuis in dit verband een hoorzitting gehouden. Omdat niet alle belanghebbenden direct bij de aanvang aanwezig waren leverde het verloop een paar aardige contrastrijke verklaringen op. Zo bleek dat de huidige eigenaar-architect en projectontwikkelaar (volgens de aanwezige buurtbewoners) de boerderij ter verkoop heeft aangeboden voor f 195.000,-; de boerderij zonder schuur met een klein erf en bovendien de mededeling dat op korte afstand van de boerderij, links zowel als rechts, huizen gebouwd zouden worden. Als méér grond werd gewenst zou de prijs tot een bedrag van f 400.000,- oplopen.

De later arriverende architect-eigenaar verklaarde dat zich 60 potentiële kopers hadden gemeld, waarvan 30 de boerderij hadden bezocht maar dat niemand deze bouwval uiteindelijk wilde kopen. Onverkoopbaar in deze staat, was zijn conclusie. Ofschoon het niet de bedoeling van de hoorzitting was, stond er uiteraard wel een discussie tussen de aanwezigen.

Onze stichting bepleitte plaatsing op de monumentenlijst op de navolgende gronden:

De boerderij is een gaaf exemplaar van een 19e eeuwse stolpboerderij. De vierkant- en kapconstructie, de balklagen boven woonhuis en stal zijn in goede staat. De muren met enige zetscheuren zijn solide en voldoende zwaar. Het interieur heeft ondanks aanpassing voor moderne bewoning nog vele interessante elementen, zoals de kelder met opkamer en de bedsteden in een der voorkamers, de schoorsteen met rookluik, nog aanwezig tot onder het dak. Stolpboerderijen zijn uniek voor het Noordhollandse platteland en de dorpsbebouwing en deze stolp met erf is beeldbepalend voor dit deel van Limmen. De stolp kan geschikt gemaakt worden om één of meer families te huisvesten. De stolp heeft geen rijke gevelversieringen zoals in Westfriesland of in de Beemster, maar vertegenwoordigt in zijn eerlijke eenvoud een goed voorbeeld van ambachtelijke agrarische bouwkunst.

C. de J.

STOLP IN UITGEEST

Op 14 juli j.l. werd in Uitgeest een waardevolle stolp gesloopt: de 'boerderij van IJff' aan de Westergeest. De stolp had geen beschermde status maar was dermate bijzonder dat bescherming in

het kader van de Monumentenwet gerechtvaardigd zou zijn geweest.

Een omissie die de eigenaar de kans bood een sloopvergunning aan te vragen in relatie met een nieuwbouwplan dat aan de oorspronkelijke vorm geen recht deed. Nog vóór de sloopprocedure was beëindigd en bezwaren ertegen konden worden ingediend werd op snelle wijze (in de nacht van 3 op 4 juli) een einde gemaakt aan deze in oorsprong waarschijnlijk 17e eeuwse (langhuis-)stolp.

Acties die voorafgaand aan de sloopplannen waren gevoerd door de 'Stichting Oud Uitgeest'; door de Uitgeester kunstenaar en stolpenkenner Jan Deckwitz en ingediende protesten van de Kon. Nederlandse Oudheidkundige Bond (KNOB) en de Boerderijenstichting Noord-Holland konden niet voorkomen dat - opnieuw - een waardevolle stolp verloren ging. Fraktievoorzitter Ursem (CDA) noemde de gang van zaken 'bestuurlijk onaanvaardbaar'.

Tegen de voorgenomen wijziging van het (agrarische) bestemmingsplan zijn door de hier genoemde instellingen bezwaren ingediend. De KNOB heeft de gemeente Uitgeest voorgesteld beeldbepalende panden te inventariseren om zo een basis te leggen voor gemeentelijk beleid.

'Uitgeest' leert ons dat er m.b.t. bescherming van stolpen nog een lange weg te gaan is. De bewustwording van het eigen cultuurbezit en de bereidheid van gemeentebesturen om bestaande beleidsinstrumenten te benutten en te hanteren voor een gemeentelijk (monumenten)beleid zijn voorwaarden om o.a. stolpen een beschermde status te verlenen.

Een aantal gemeenten voert op dit gebied een actief en creatief beleid en kunnen andere tot voorbeeld dienen. Onze Boerderijenstichting zet zich in om - met landelijke en plaatselijke organisaties - het beleid op gemeentelijk niveau te ondersteunen.

Beeldbepalend en historisch interessant; op 14 juli j.l. gesloopt. Foto: W. Jongens.

STOLP EN VERZEKERING

De januari- en februari-stormen van dit jaar bezorgden menig huiseigenaar grijze haren. De stormdekking in de opstalpolis was plotseling zeer actueel. Zo zal zeker een aantal stolp-eigenaren een schadeclaim hebben ingediend via hun assurantieadviseur bij hun assuradeur.

De praktijk heeft ons geleerd dat problemen omtrent polisdekking veelal ontstaan als de schade al geleden is; teleurstellende discussies kunnen dan vaak het gevolg zijn. Dit laatste kan worden voorkomen door een goede voorlichting en doorlopende advisering.

Niet alleen tegen storm, maar uiteraard ook tegen brand en aanverwante risico's dient uw stolp verzekerd te zijn. De polisdekkingen zijn qua uitgebreidheid erg verschillend.

De verzekeraar, die een risico ter verzekering krijgt aangeboden zal, voordat hij tot acceptatie en polisopmaak overgaat, technische inspectie willen verrichten en de herbouwwaarde vaststellen. De bouwjaar, onderhoudstoestand, bestemming of gebruik en de eventuele belendingen zijn risicofactoren waar de deskundige het meest op zal letten. Deze zijn namelijk van essentieel belang voor de te geven polisdekking en premiestelling.

Karakteristiek voor de Noordhollandse stolp is de pyramide-achtige vorm. De basis voor deze vormgeving is de vierkantconstructie van de boerderij. De constructie is star van opzet om mogelijke zettingverschillen op te vangen. Deze zettingsverschillen ontstaan door funderingsproblemen doordat de bouwgrond slecht is. De stijve constructie brengt met zich mee dat een stolpboerderij relatief goed tegen het stormrisico is te verzekeren. Met betrekking tot het brandrisico zal de aandacht uit moeten gaan naar de gebruikte bouwmaterialen. Van oudsher werd de stolp opgebouwd uit houten wanden met een rieten kap; alleen de 'spiegel' was met dakpannen gedekt. In een later stadium werd de stolpboerderij voorzien van gemetselde muren, de topgevel bleef van hout. Ook werden steeds grotere delen van de kap met pannen gedekt. Deze ontwikkeling in het gebruik van minder brandgevaarlijke materialen heeft positieve gevolgen voor de condities van de verzekering. Voor de stolp-eigenaar geldt: naarmate er meer hout en riet is verwerkt in de boerderij, des te groter is het brandrisico. Dit laatste brengt natuurlijk consequenties met zich mee.

Tevens speelt de onderhoudstoestand van de stolpboerderij een belangrijke rol in het verhaal. Een minder goede onderhoudstoestand betekent een groter risico voor de assuradeur. Deze kan in een dergelijk geval een hoger eigen risico dan normaal voor stormschaden vragen en zelfs eisen, voordat zij het risico accepteert, dat de achterstand in onderhoud wordt opgeheven. Vooral voor het stormrisico is dit erg belangrijk. De mechanisatie heeft een schaalvergroterend effect op het agrarisch bedrijf. Het gevolg hiervan is dat veel boerderijen hun agrarische functie kwijt raken. Meer en meer krijgt de stolp uitsluitend een woonfunctie. De bestemming is voor de verzekeraar van groot belang qua risico-beoordeling. Het agrarisch risico kan zich bijvoorbeeld uitstrekken tot brandgevaarlijke opslag van hooi en stro. Voor wat de woonfunctie van de stolp betreft, trekt de assuradeur meestal qua risicobeoordeling één lijn met een burgerwoonhuis, uiteraard wel met inachtneming van risicoverzwarende factoren, zoals een rieten dak e.d. en eventueel belendende gebouwen.

Om de kwaliteit van een opstalverzekering te kunnen beoordelen zijn onder meer de volgende punten van belang:

- is de herbouwwaarde juist vastgesteld en nog steeds juist
- welke regeling geldt in geval van schade bij een eventueel te laag vastgestelde verzekerde som (onderverzekering!)
- welke indexering in verband met inflatie is van toepassing
- is er sprake van korting op de schade-uitkering bij herstel in verband met nieuw voor oud
- idem funderingskosten
- hoogte eigen risico bij stormschade
- heeft u het recht bij schade een tegen-expert te benoemen
- heeft u dezelfde assuradeur voor uw opstal, inventaris en bedrijfschadeverzekering.

Het is dus erg belangrijk om zich bij het aangaan van een verzekeringsovereenkomst goed te laten adviseren door een onafhankelijke, professionele assurantiebemiddelaar. Deze vakman zal dan in goed overleg met u uw stolpboerderij verzekeren bij een terzake kundige en financieel sterke maatschappij.

Tenslotte dient opgemerkt te worden dat een goede opstalpolis kan bijdragen aan het behoud van de Noordhollandse stolpboerderij.

Niek Rooker

Nadere, vrijblijvende informatie:
072-155388.

DE STOLP TE KIJK

Het eertijds zo succesvolle boek 'De stolp te kijk' is volledig herzien en opnieuw uitgegeven. Op woensdag 11 april j.l. is tijdens een feestelijke presentatie in de Boerderijkerk te Zuidschermer het eerste exemplaar door mevrouw W. Wielinga van de Stichting Uitgeverij Noord-Holland aan Gedeputeerde mevr. mr. F. van Diepen-Oost overhandigd.

In het bomvolle, piramidale godshuis aan de Zuidervaart van de Schermer zagen de genodigden van de Boerderijstichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp' nieuwsgierig uit naar de vernieuwde uitgave van 'De stolp te kijk'. Het boek dat eerder in 1978, de stolp al in de spotlights zette. Twaalf jaar later gebeurt dat opnieuw, want de stolp is 'vogelvrij' en ze nemen in toenemend tempo in aantal af.

'En' sprak voorzitter J.J. Schilstra in zijn inleiding, 'wat is Noord-Holland zonder zijn stolpen? Dan zou het Noord-Holland niet meer zijn, al staat het op de kaart'.

De twee volgende inleiders haakten in op het ingezette noodklokgeluid, maar schetsten vanuit hun discipline ook lichtpunten. Wethouder H. Klene van de gemeente Schermer bekleemde de eigen verantwoordelijkheid en mogelijkheden van de lokale overheid, maar moest tevens constateren dat in een zo rijk met stolpen bedeelde kleine gemeente de financiële middelen snel ontoereikend zijn. Architect C. de Jong voorzag als visionair futuristische mogelijkheden voor de stolp. Gedeputeerde mevrouw mr. F. Diepen-Oost zegde de Stichting alle morele steun toe. De heruitgave stemde haar hoopvol en ze veronderstelde dat het nieuwe boek aan belangstellenden en betrokkenen niet alleen veel nuttige informatie over de stolp zal verschaffen, maar bovendien veel mensen bewust zal maken van de noodzaak tot behoud.

Het boek tenslotte telt 120 pagina's, waarvan een deel in kleur, en is rijk geïllustreerd met vooral foto's van Wijnand Jongens. Drie acteurs; Schilstra, De Jong en L. Brandts Buys, leverden waardevolle bijdragen over de historie, ontwikkelingsgeschiedenis en verbouwperikelen. 'De stolp te kijk' is in de reguliere Noordhollandse boekhandel te koop voor f 29,50. **W.M.**

De *tentoonstelling* 'De stolp te kijk' is in: Purmerend, Openb. Biblioth., Waterlandln. (t/m 22 okt.) en Venhuizen, gemeentehuis (2 t/m 30 nov.).